De groote manoeuvres der Ned. Ent. Ver. in de laatste halve eeuw

door

Dr. D. L. UYTTENBOOGAART

De trouwe bezoekers der zomervergaderingen weten onmiddellijk, wat met dezen titel bedoeld wordt: het zijn de excursies, die in den regel voor en na de vergadering gehouden worden. Te midden van een groot aantal streng wetenschappelijke verhandelingen in dezen feestbundel moge er, juist om zijn karakter, deze herinneringen een plaats vinden als de vroolijke noot, die bij een feest behoort, en ook om in het licht te stellen eene sterke zijde onzer vereeniging, die ik zoo kernachtig gekenschetst zie in een brief van Generaal Van Hasselt, gericht aan de zomervergadering te Lochem op 20 Juni 1896. Het was zijn zwanezang, want kort daarop ontviel ons deze groote arachnoloog. Als motto van mijn geschrift citeer ik:

„In het algemeen ook, en in tegenstelling met hetgeen in de „groote maatschappij omgaat, heb ik mij steeds verheugd in „de merkwaardige Eendracht, welke ons Genootschap kenmerkt! Ik herinner mij niet, daarin ooit disharmonie of althans wanklank van beteekenis te hebben bijgewoond. In„tegendeel, bij ons heb ik duurzaam verwezenlijkt gevonden „het symbool eener echte Vereeniging, het één zijn, namelijk „van allen. En zulks zonder schijn van onedelen naijver, „zonder den geest van afbrekende kritiek, die in zoo vele genootschappen voorzit, doch met algemeene belangstelling, „met onverdeelde waardeering van ieders grootere of kleinere „talenten, en vooral met een voorbeeldig onderling hulpbetoon".

Moge een dergelijk testimonium nobilitatis steeds aan onze Vereeniging gegeven kunnen worden! Dat die geest van onderling hulpbetoon ook na Van Hasselt's dood voortleefde, daarvan is Everts' standaardcollectie van Nederlandsche Coleoptera een monument.

De vriendschap, waaruit dit onderling hulpbetoon voortspruit geeft ook het bijzonder karakter aan de excursies en maken ze tot een jaarlijksch terugkeerend feest voor de deelnemers en iedere nieuweling, die tot den kring wil toetreden raakt er al spoedig in thuis en wordt er onafscheidelijk van.

Wanneer onze vereeniging haar eeuwfeest viert, heb ik ruim een halve eeuw tot haar behoord en op enkele na alle vergaderingen

bijgewoond. Ik schaam mij niet om te bekennen, dat, vooral aanvankelijk, ook het materiëele deel mijn aandacht trok en die eerste wintervergadering te Leiden in Jan. 1895 deed mij die oude entomologen reeds dadelijk kennen als lieden, die geen kostverachters waren. Om 3 uur in den namiddag kwamen ter vergadering de flesschen port en sherry ter tafel, na afloop werd er een stevige borrel gedronken en de daarop volgende maaltijd in De Vergulde Turk overtrof mijn stoutste verwachtingen. Maar die vergadering behoort niet tot mijn programma, want eerstens viel ze in de vorige halve eeuw en tweedens was het een wintervergadering. Ik begin dus met de eerste zomervergadering, die ik in de tweede halve eeuw heb bijgewoond, zijnde die te Venlo op 11 Juni 1898. Dit was de merkwaardige vergadering, waarin besloten werd tot verplaatsing van de bibliotheek van Leiden naar Oosterbeek met aanneming van het edelmoedig aanbod van Dr. Reuvens om er een apart gebouw voor te laten bouwen. Het was toen nog gewoonte, dat de zomervergadering door een eerevoorzitter werd gepresideerd, waarvoor men in den regel een lid koos, dat woonde ter plaats waar de vergadering werd gehouden of althans in de buurt daarvan.

Ditmaal was het A. van den Brandt, die geen gemakkelijke taak had, want hoewel de zaak in alle gemoedelijkheid behandeld werd, was er toch heel wat verschil van meening, hetwelk aanleiding gaf tot interrupties, een zeldzaam verschijnsel op onze vergaderingen. Het diner, dat op de vergadering volgde was een dergelijk Lucullus-maal, dat het nog jarenlang een onderwerp van gesprek was. Ik herinner mij nog, dat er na de soep groote mooten zalm verschenen, daarna iets, dat men met eenige verbeeldingskracht voor een heel geroosterd kalf kon houden en daarna nog gebraden kippen en dessert. De excursie den volgenden dag werd begunstigd door prachtig weer, zij ging langs den rand van het hoogterras van Venlo tot Tegelen en ik heb nog een levendige herinnering behouden aan een prachtige natuur, een weelderige plantengroei en een schilderachtigen ouden bemosten watermolen. Hoe was dat alles geschonden en verarmd toen ik het in 1937 terug zag! In het missiehuis te Tegelen werden wij gastvrij ontvangen en maakten met den prior een wandeling door het park, waar de nachtegalen uit zijn hand meelwormen kwamen eten. Des avonds trad ik toe tot den staf der groote manoeuvres gereed om af te reizen naar Maastricht. Hij bestond ditmaal uit Brants, Everts, van der Hoop, Leesberg, Ritsema, Schuyt, Versluys, Veth en ondergeteekende. De excursie ging den volgenden dag naar Canne via de St. Servaasbron en langs een voetpad, dat de landsgrens volgde naar den Pietersberg. Het was op deze wandeling, dat een kever, nog niet als inlandsch bekend, werd gezien, zittende op den verkeerden kant van de grenspaal. Leesberg wilde het dier maar onmiddellijk annexeeren, maar Everts vond het korrekter om het eerst door met zijn zakdoek te waaien naar de Nederlandsch zijde van den paal te drijven.

Leesberg werd quasi hevig aangevallen, omdat hij ons verleid had te Maastricht in een vrij obscuur goedkoop hotel te gaan logeeren, waar wij verschrikkelijk door bedwantsen waren geplaagd en nu wilde hij nog bovendien een Belgisch dier voor Nederlandsch laten doorgaan! Maar Everts slaagde erin er een echte faunae nov. sp. van te maken. Den volgenden dag ging de excursie naar Gronsveld. Het was steeds mooi warm weer en des avonds zaten wij gemoedelijk uit te rusten voor de Societeit Momus op het Vrijthof met groote potten bier voor ons. Het was mij zoo goed bevallen, dat ik reeds op den laatsten avond informeerde wat wij het volgend jaar zouden doen en besloten werd dan een voorexcursie te houden bij Winterswijk.

En zoo kwamen wij dan op 20 Juli 1899 te Winterswijk in het hotel de Klok bijeen: Everts, van der Hoop, Leesberg, de Meijere, Schuyt, Veth en ondergeteekende. Wij gingen 's avonds naar de Sociëteit, waar Everts al met ijver aan het verzamelen ging in de kegelbaan, waar op de witgekalkte wanden allerlei kleine Staphyliniden zaten. Den volgenden morgen reden wij in een brikje met één paard naar het Woold, in de straten van Winterswijk door de jeugd begroet met den uitroep: „Jongens, doar hei je de luzevongers weer". In het Woold gastvrije ontvangst op de boerderij van Temminck; al dadelijk werd onder een oude plank een *Carabus auronitens* als fn. nov. sp. buitgemaakt. Hoewel wat laat in den tijd, was iedereen zeer tevreden over de vangst. Den volgenden morgen vroeg reisden wij naar Doetinchem, waar de zomervergadering plaats had en den volgenden dag was er een excursie naar Montferland. Het aantal deelnemers vulde twee groote char à bancs. Wij coleopterologen zaten den heelen dag te zeven in de droge gracht van den ouden Saksischen burcht, waar we heel wat goeds buitmaakten. Voor andere vangmethoden was het te droog en te laat in het seizoen. Voor de verzamelaars van de meeste andere orden was het echter een ideale excursie.

Van de vergadering in Oosterbeek op 9 Juni 1900 herinner ik mij geen voorexcursie. Wel was er reeds een flink aantal den vorigen dag aanwezig, doch die werd besteed met het bezichtigen van het bibliotheekgebouw, dat Reuvens had laten zetten. Aan het diner na de vergadering werd er een glas champagne aan gewijd. Van de excursie zijn twee voorvallen de vermelding waard. In de eerste plaats, dat Snellen, de president, een paar dames de stuipen op het lijf joeg door plotseling uit het struikgewas te voorschijn te komen in zijn zonderling excursiecostuum, bestaande uit een oude gekleede jas en een soort pastoorshoedje en verder behangen met doozen en een tasch. In de tweede plaats de opmerking van Everts, die zeer ontevreden over zijn vangst staande op den Duno zich als volgt uitliet: „Van de natuur blijft op het laatst niets meer over, want als een Nederlander iets mooi vindt, dan gaat hij er bovenop zitten. Ik voorspel, dat er over honderd jaar niets anders meer te verzamelen zal zijn dan insecten schadelijk voor de cultures

en in pakhuizen". Wat zou onze goede Everts in 1944 wel voorspeld hebben, nu de verdwaasde menschheid bezig is, zichzelf te vernietigen?

Op de vergadering te Groningen 13 Juli 1901 was ik niet aanwezig omdat mijn nieuwe werkkring bij het Nederlandsche Veem al mijn tijd in beslag nam. Voor zoo ver ik weet zijn er toen geen voorexcursies gehouden en de excursie naar Paterswolde leverde volgens het verslag heel weinig op. In 1902 maakten Everts, Leesberg, van der Hoop, Veth, L. H. D. de Vos tot Nederveen Cappel en ik een zeer succesvolle voorexcursie naar Winterswijk, waarbij ik o.a. in een bijna drooggeloopen molenvijver *Elaphrus aureus* fn. nov. sp. buit maakte. Dit ex., dat nog in de collectie Everts aanwezig moet zijn, deed zijn naam eer aan want het had werkelijk een gouden glans, terwijl de exemplaren, die ik een paar weken later op dezelfde plaats verzamelde, slechts een lichtbruine bronsglans vertoonen. De Vos was toen voor het eerst aanwezig en bleek een aanwinst voor de gezelligheid te zijn. De vergadering te Zutfen op 7 Juni 1902 zou gevolgd worden door een excursie naar Ruurlo, doch deze is niet doorgegaan wegens het slechte weer.

De zomervergadering te Roermond op 6 Juni 1903 deden de Vos en ik voorafgaan door een voorexcursie in Z.-Limburg, die echter meer van een wandeltocht had, daar de Vos een liefhebber van groote afstanden was. Wij legden den eersten dag 30 km af en de vangst had dan ook niet veel te beteekenen. Wij hadden echter nog een groot aantal levende kniptorren in onze sleepnetten toen wij vlak voor het diner bij Moeke Cuypers terug keerden. Men at toen nog aan table d'hôte en wij strooiden de kniptorren in de vele bloemvazen die op den langen tafel stonden. Tijdens het maal kwamen de diertjes er uit te voorschijn en vertoonden hun kunsten tot schrik en vermaak der gasten, die verklaarden zulke dieren nog nooit gezien te hebben, een Belg beweerde zelfs, dat zulke dieren in België beslist niet voorkwamen. De zomervergadering te Roermond is de eenige vergadering der N.E.V. waarin iets plaats greep dat op ruzie geleek. Het ging over het voorstel van Piepers om de herkiesbaarheid der bestuursleden af te schaffen. Piepers had een zeer sanguinisch temperament en de sterke oppositie tegen zijn voorstel wond hem dermate op, dat hij met de vuist op tafel sloeg. Het voorstel werd verworpen en Piepers is na dien tijd op geen enkele vergadering meer verschenen, hij brouilleerde zich met zijn oude Haagsche vrienden en is tot zijn dood toe blijven mokken. Deze houding van een overigens zoo verdienstelijk lid heeft voor eenigen tijd bepaald een schaduw over onze bijeenkomsten geworpen. Op 7 Juni ging de excursie naar Vlodrop en was zeer succesvol en den volgenden dag vertrok een vrij talrijk gezelschap weer naar Z.-Limburg, waar echter eenigszins stelselloos de tijd versnipperd werd over te veel verschillende plaatsen. Wij logeerden te Maastricht en bezochten

den Pietersberg, Houthem, Bunde, Meerssen en Gronsveld. Besloten werd om voortaan iemand aan te wijzen, die de voorexcursies zou organiseeren en voor het volgend jaar werd Leesberg daarvoor aangewezen. Nu was Leesberg een hoogst vermakelijk heer, die het leven met een zuidelijke luchthartigheid opnam. Hij had den bijnaam „entomologische sneltrein" omdat hij zwaaiende met zijn net door het landschap stoof, zich nauwelijks den tijd gevende om nauwkeurig uit te zoeken wat hij gevangen had. Zijn regeling van de excursie naar Eibergen, die aan de zomervergadering te Winterswijk op 16 Juli 1904 voorafging, leek dan ook nergens naar. Het terrein was teleurstellend en tenslotte bleek, dat hij zich ook nog bij het nazien van het spoorboekje vergist had, zoodat wij den trein misten, die ons nog tijdig voor het diner in Winterswijk zou hebben gebracht. Tot straf werd Leesberg voor het station te Eibergen gejonast. Wij kwamen pas om 9 uur in het hotel de Klok, doch het bleek, dat de eenige gast behalve ons gezelschap er geen bezwaar tegen had gehad op ons te wachten. Dit was de heer Jurriaanse, directeur van de manège uit Leiden, die ons aan tafel op vele verhalen in ruiterlatijn vergastte. Het werd nog een heel gezellig en vroolijk avondmaal. De excursie op 17 Juli ging weer naar het Woold in de gebruikelijke luzevongersbrikjes. Achteraf bleek, dat ook de excursie naar Eibergen nog niet zulke slechte resultaten had opgeleverd, terwijl die naar het Woold bijzonder vruchtbaar was. Aan het diner na de vergadering was onze bard Dr. A. J. van Rossum op zijn best, hij improviseerde een grappig gedicht op het voorval van den vorigen dag terwijl de hotelhouder op champagne tracteerde, die hij door een weddenschap met mij verloren had. Voor de excursie naar het Woold moesten nl. drinkwaren worden medegenomen en daar het snikheet was, vroegen wij verpakking daarvan in ijs, maar volgens den hotelhouder was er in heel Winterswijk geen ijs te krijgen. Daarop wedde ik met hem dat ik voor ijs kon zorgen en hij ging die weddenschap aan. „Nu," zei ik, „dan ga ik dadelijk ijs halen voor de champagne waarom wij gewed hebben, laat het brikje maar inspannen." Ik reed naar de exportslachterij, waar m.i. ijs moest zijn en kwam inderdaad met 2 pijpen ijs terug, die ik zelfs cadeau had gekregen en de heer Grimmelt was zoo royaal om toen het heele gezelschap op een glas panje te tracteeren. Daarna kwam van Rossum eerst goed los met een daverend gezang op den *Ignotus aenigmaticus* van Miss Annie Turnbull Slosson.

De 60ste zomervergadering werd gehouden te Driebergen op 20 Mei 1905. De oude garde kwam er natuurlijk op 19 Mei reeds bijeen waarbij zich H. W. van der Weele als nieuw lid aansloot. Het was een prachtige warme lentedag en wij zagen 's avonds de meikevers uit den grond te voorschijn komen. Ook de vergadering, die natuurlijk een feestelijk karakter droeg, werd begunstigd door prachtig weer, maar 's avonds deed een onweersbui het weer omslaan en den volgenden dag was het koud met hagelbuien, zoodat

de excursie naar Maarsbergen geen pretje was. Toch leverde voor de coleopterologen het zeven van sphagnum nogal wat op.

Op de excursies en vergadering te Oldenzaal in 1906 (verg. 21 Juli) werd een schaduw geworpen door den toestand van Leesberg, die sinds eenigen tijd lijdende aan een sloopende kwaal, toch nog aanwezig was, doch in een ander hotel logeerde dan de overige deelnemers omdat er op zeer bijzondere wijze voor zijn voeding gezorgd moest worden. Wij kregen toen reeds den indruk dat wij hem weldra verliezen zouden. Hij overleed dan ook op 8 Dec. 1906. Op de voorexcursie naar Losser achtervolgde Schuyt een *Apatura iris*, die op een gegeven oogenblik ging zitten op wat slechts een vochtig plekje leek. Schuyt deed een geweldigen zwaai met zijn net en viel tegelijkertijd in een mestput waarin hij tot zijn schouders wegzakte. Hij moest er zelf weer uitkrabbelen en daar iedereen uit zijn buurt trachtte te blijven leek het wel of er een indianendans om hem heen werd uitgevoerd. Op het diner na de vergadering had van Rossum fluks een gedicht gemaakt op Twenthe en de *Apatura* (die ontkomen was) hetwelk door alle aanwezigen uit volle borst werd meegezongen. De excursie op 22 Juli ging naar Denekamp onder leiding van Bernink, bij welke gelegenheid natuurlijk het Museum „Natura docet" werd bezichtigd.

De vergadering te Maastricht op 15 Juni 1907 werd voorafgegaan en gevolgd door excursies naar Maastricht, Eysden, Gronsveld, Bunde, Meerssen, Valkenburg en Gulpen, waaraan een talrijk gezelschap deelnam. De coleopterologen waren toen bezeten door een Parniden-woede, zoodat alle steenen in de Geul en in de Gulp werden afgekrabd. Bij het kasteel te Gulpen is een oude watermolen, waarvan de bemoste in het water staande muren een goed vangterrein bleken. Terwijl Van der Hoop daar met zijn waternet ijverig aan het krabben was verloor hij zijn evenwicht en viel voorover in den molenput. Wij vischten hem er weer uit en holden met hem naar het kasteel. Daar bleek men gelukkig een badpak te bezitten, waarin van der Hoop zoolang in het zonnetje werd gezet tot zijn kleeren weer droog waren. Daar het een heldere warme dag was had het incident gelukkig geen onaangename gevolgen. Schuyt glunderde wel eenigszins, want het was juist van der Hoop geweest, die hem het vorig jaar het hardst voor den gek had gehouden. Zeldzaam mooi weer begunstigde deze excursies en alleen al de lijst der coleoptera besloeg 6 pagina's in de Entom. Berichten. (E.B. II p. 203/10.)

De vergadering te Tilburg op 18 Juli 1908 had plaats zonder een voorexcursie. Wel is waar was de oude garde, bestaande uit Brants, Everts, van der Hoop, Mac Gillavry, de Meijere, Schuyt, Uyttenboogaart, Veth, de Vos en van der Weele voltallig aanwezig, maar het was alsof in dit jaar de ware animo ontbrak. De excursie na de vergadering stond onder leiding van P. J. van den Bergh Lzn. en ging

naar de bosschen van Baesterhoeve onder Oirschot. Het terrein was prachtig, maar de langdurige droogte, die was voorafgegaan beinvloedde de resultaten zeer ongunstig.

Aan de vergadering te Middelburg op 12 Juni 1909 gingen excursies naar Bergen op Zoom en naar de omgeving van het fort te Vlissingen vooraf. Te Bergen op Zoom werden wij geleid door ons medelid oud-majoor l a F o n t ij n, wiens uitroep gepaard met wijden armzwaai: „Allemaal terrein, heeren!" een tijdlang als slagzin in de mode was, vooral als de vangst tegenviel. Op de vergadering zelve heerschte hevige verontwaardiging over het feit, dat het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen in het geheel geen notitie van onze samenkomst genomen had. E v e r t s was zoo boos, dat hij zich versprak en zeide: „Mijnheer de President, wij zijn hier in de hoofdstad van Middelburg enz." Op deze vergadering en bij de excursie den volgenden dag naar Domburg en de manteling was Mr. C. v a n N i e v e l t voor het eerst aanwezig, die gedurende korten tijd als een ster van de eerste grootte aan onzen excursiehemel zou schitteren om helaas na zijn huwelijk spoorloos uit onze gelederen te verdwijnen. Daarentegen misten wij ten zeerste onzen bard Dr. A. J. v a n R o s s u m, die op 28 Jan. 1909 plotseling was overleden. De excursie werd begunstigd door prachtig weer en alle deelnemers waren zeer voldaan over de resultaten.

De vergadering te Terborg op 25 Juni 1910 werd voorafgegaan door voorexcursies bij Winterswijk, waar wij wederom in ons geliefd hotel de Klok logeerden. Tijdens den maaltijd te Terborg, die op de vergadering volgde, werd door den hotelhouder medegedeeld, dat een der hotelgasten een van de bestuursleden wilde spreken. V a n d e r H o o p ging er heen en kwam terug met een paar groote wijdmonds-inmaakflesschen vol met dieren, die bedoelde gast,een oud-Indischman, op Sumatra had verzameld en aan de leden, die er belangstelling voor hadden, wilde schenken. Natuurlijk ontspon zich een debat hoe de inhoud moest verdeeld worden, waarop v a n N i e v e l t voorstelde om den inhoud der flesschen bij wijze van veiling aan den meest-biedende te verkoopen stuk voor stuk. Dit voorstel werd met enthousiasme aangenomen. Na afloop van den maaltijd ging men naar buiten, want het was een prachtige zomeravond, en onder het genot van een kopje koffie begon de veiling, waarbij v a n N i e v e l t op geestige wijze als afslager fungeerde. Het werd een heidensch spektakel, dat een talrijke menigte aantrok, die er voor de afrastering van den tuin naar keek. Telkens als er iets anders dan een insect te voorschijn kwam, bijv. een slang, een hagedis of zelfs een kalong ontstond er een wild gejuich en regende het kwinkslagen. Daar er tijdens de veiling de noodige poesjes werden gedronken, steeg de luidruchtigheid tot dat er eindelijk een politieagent verscheen, die mededeelde, dat er zonder toestemming van het gemeentebestuur geen openbare veilingen mochten worden gehouden. Daar het intusschen reeds

donker was geworden, hief men des te gereeder de zitting op. Volledigheidshalve vermeld ik, dat er ook wel heel goede dingen uit de flesschen te voorschijn kwamen, o.a. een paar zeldzame Lucaniden. De excursie van den volgenden dag ging naar de Slangenburg, waar vele goede vondsten werden gedaan.

Vermelding verdient nog de onverwachte verschijning ter vergadering van ons correspondeerend lid Dr. P. Speiser uit Königsberg, die in Anholt vertoevende, even over de grens was gekomen. Hij werd door Everts begroet met het adagium: „Wir schreien uns ja heiser, es lebe unser Speiser!" Ik heb later nog wel eens aan dat oogenblik en aan de zoo levenslustige figuur van Speiser teruggedacht, toen, na de inflatie die op den oorlog 1914—1918 volgde, Speiser, geheel tot armoede vervallen en uit zijn ambt ontzet, omdat hij niet „Duitsch" genoeg dacht en voelde, bij mij om hulp aanklopte.

In 1910 hadden wij den dood te betreuren van onzen trouwen excursionist Van der Weele, terwijl Snellen ons in 1911 ontviel, maar deze had al sinds verscheidene jaren niet meer aan excursies kunnen deelnemen.

De vergadering te Valkenburg op 17 Juni 1911 werd voorafgegaan door excursies bij Meerssen, Gulpen en Epen, waarvan vooral de laatste verscheidene nieuwe soorten voor onze fauna opleverde. De maaltijd na de vergadering was zoo geanimeerd, dat P. Wasmann aan Rector Cremers vroeg of deze wel geld genoeg bij zich had om den wijn te betalen. Het aantal toasten was legio en vooral onze leden, die door hun priesterlijke waardigheid niet altijd trouwe bezoekers der vergaderingen kunnen zijn, hebben bemerkt hoezeer hun aanwezigheid op prijs werd gesteld.

De zomervergadering op 22 Juni 1912 had plaats in het hotel de Plasmolen te Mook. De voorexcursionisten hadden direct de waterfietsen op den plas ontdekt en besloten president Oudemans een verrassing te bereiden. Toen deze aankwam, werd hij toegejuicht door een op de waterfietsen gezeten deputatie, die hem uitnoodigde het presidentschap te aanvaarden van de republiek, die zij op het Zwaneneiland hadden gesticht. De president moest daartoe wijdbeens op de schuitjes van een der fietsen gaan staan hetgeen, gezien zijn figuur, nu niet zoo erg gemakkelijk was. Zoo werd hij naar het „Witte Huis" getransporteerd, hetwelk echter van naderbij bezien slechts wit was van de uitwerpselen der zwanen. De vertooning was echter hoogst vermakelijk, vooral toen op de terugreis twee leden van het „Congres" te water raakten. Den volgenden morgen verlokte ons het mooie weer om in den tuin te ontbijten. waar wij echter ons maal moesten deelen met eenige jonge eenden, die gewoonweg op onzen schoot kwamen zitten. Een ander vermakelijk incident waren de pogingen, die een amoureuze vrouwelijke hotelgast aanwendde om den eenigen ongehuwden voorexcursionist te verleiden.

De zomervergadering van 17 Juni 1913 werd gehouden te Er-

melo, er gingen excursies aan vooraf in den omtrek en naar het Leuvenumsche bosch. De na-excursie ging naar Harderwijk, waar ijverig langs het strand der Zuiderzee werd verzameld. De resultaten van deze excursie zullen mede van belang zijn voor hen, die de veranderingen wenschen te bestudeeren, die de oeverfauna heeft ondergaan door de afsluiting van het IJselmeer.

De vergadering te Weert op 20 Juni 1914, hoewel door mij voorbereid, heb ik niet kunnen bijwonen als gevolg van het ongeluk, dat mij in het begin van die maand in Engeland was overkomen. Uit latere mededeelingen bleek mij, dat zoowel vergadering als excursie voldoening gaven.

Vergadering te Utrecht 12 Juni 1915. Op deze vergadering was F. Valck Lucassen voor het eerst aanwezig en werd *Stenopelmus rufinasus* Gylh., het snuitkevertje van Azolla als faunae nov. sp. getoond. De excursies gingen naar Doorn en Maarsbergen, doch het weer was slecht. De coleopterologen deden evenwel nog goede vondsten door het zeven van Sphagnum in de vennen tusschen Maarsbergen en Doorn. Wij verloren in dat jaar onzen vriend Reuvens door den dood (13 Dec.).

De vergadering van 24 Juni 1916 werd gehouden te Zwolle. Ik reisde er van Rotterdam heen in gezelschap van J. H. Jurriaanse, die in het najaar van 1915 als lid was toegetreden en spoedig zou blijken een groote aanwinst ook voor onze voorexcursies te zijn, niet alleen door zijn moppen, maar vooral door zijn handigheid en onuitputtelijke behulpzaamheid. waardoor onze verzamelwerktuigen steeds werden hersteld en verbeterd. Ook waren er in zijn gezelschap geen terreinmoeilijkheden meer, want hij was steeds gewapend met een tang, waarvoor zelfs prikkeldraad bezweek en als de excursie door drassig terrein ging, ook met een polsstok. Gedurende ruim 10 jaren behoorde Jurriaanse tot de groep der getrouwen, die geen vergadering oversloegen, daarna bracht zijn hartstochtelijke natuur hem er toe om met hevigheid partij te kiezen voor Prof. Dr. E. D. van Oort's vermeende grieven tegen ons bestuur over ondersteldе partijdigheid vóór het Zoöl. museum te Amsterdam tegenover dat te Leiden en dit vervreemdde hem niet alleen van zijn vroegere vrienden maar bracht hem er zelfs toe om in 1928 voor zijn lidmaatschap te bedanken. Hij is, helaas, blijven mokken tot zijn overlijden, niettegenstaande wij hem duidelijk lieten bemerken hoezeer wij zijn vriendschap op prijs stelden. Om nu tot de vergadering te Zwolle terug te keeren : deze werd voorafgegaan en gevolgd door excursies bij Ommen, die een bijzonder goed succes hadden, zoodat besloten werd, binnenkort daar ter plaatse de zomervergadering te houden.

Aan de vergadering te Dieren op 9 Juni 1917 gingen excursies vooraf naar Laag Keppel en de Slangenburg bij Doetinchem. Van laatstgenoemde plaats per stoomtram naar Dieren terugkeerende zat ik tegenover van der Hoop en zag op diens broek een *Rhamnusium bicolor* zitten. Gij kunt U het beduusde gezicht van

David voorstellen toen het dier naar mijn vangflesch verhuisde! De excursie na de vergadering ging natuurlijk naar het natuurmonument Hagenau, terwijl, als ik mij wel herinner, toen voor het eerst de later zoo beroemde „smeercanissen" in actie traden. Deze lichtschuwe bezigheid met dievenlantaarntjes der lepidopterologen trok natuurlijk ook coleopterologen mede, die als het ware van den afval leefden.

De volgende zomervergadering werd gehouden te Ommen op 22 Juni 1918. De voedselpositie was toen in ons land, vooral in het Westen, zeer slecht geworden en daar Jurriaanse van zijn broer, die daar in de buurt bekend was, het adres had gekregen van een eenvoudig logement te Ommen bij de brug over de Vecht, stelde hij mij voor dáár onze tenten op te slaan. Er sloten zich nog eenige vrienden bij ons aan, die hun eischen naar comfort niet hoog stelden. De rest van het gezelschap logeerde in „Het Laer". Onze keus bleek goed te zijn geweest, want het was daar bij de brug een waar luilekkerland wat de voeding betreft, terwijl de baas van het Laer van oordeel scheen te zijn, dat die Westerlingen, die het thuis toch niet goed gewend waren, vooral niet bedorven moesten worden. Toen onze vrienden na hun eersten „Laerimaaltijd" niet voldaan en zelfs niet dankbaar bij de brug aankwamen vonden zij ons daar nog steeds schransende van het vette der aarde. Er ontstond nu een hevige drang om den maaltijd na de vergadering in ons logement te houden, maar de baas en zijn vrouw verzetten zich daartegen, want daarop waren zij heelemaal niet ingericht. Wij staken de koppen bij elkaar en al weldra bleek, dat Van Eecke de kookkunst meester was. Dus werd besloten, dat van Eecke als kok zou fungeeren om de vrouw van den baas in de keuken te helpen, terwijl ik de wijnkelder en andere natte waren onder mijn hoede zou nemen. Van Eecke ging onmiddellijk naar Zwolle telefoneeren om de noodige ingredienten voor een hors d'oevre en ik ging met den waard den wijnkelder inspecteeren om een wijnkaart samen te stellen. Veel keus was er niet, maar wat er was, was oud, want er werd blijkbaar niet dikwijls wijn gedronken. En zoo stond dan onmiddellijk na de vergadering van Eecke in de keuken met een wit schort voor en een dito kokmuts op zijn hoofd en ondergeteekende had al 's morgens met een blauw voorschoot de noodige wijn uit den kelder gehaald om ze te tempereeren. Het diner, waarbij Jurriaanse als voorsnijder fungeerde, werd een groot succes maar wat mij niet meeviel was het uitschrijven van de rekeningen, waarmede een deel van den gezelligen avond voor mij verloren ging. Ook de resultaten van de excursies stemden tot groote tevredenheid. Van Coleoptera werden bijv. 3 faunae nov. sp. en 2 nov. ab. gevonden. Smartelijk misten wij bij deze gelegenheid onzen besten vriend Veth, die op 19. Aug. 1917 overleden was.

Het biologisch onderzoek van de Maas en hare oevers in Juli 1918, waarbij ik onze vereeniging vertegenwoordigde, behoort wel

tot mijn groote manoeuvres maar niet tot die der vereeniging als zoodanig, zoodat ik het hier slechts terloops vermeld. Het weer was ons niet gunstig en het kampeeren in tenten geen onverdeeld genoegen, maar de stemming onder de deelnemers zoo opgewekt, dat ik er toch de prettigste herinneringen aan behouden heb.

Op 14 Juni 1919 werd wederom te Valkenburg vergaderd, de eerste zomerbijeenkomst na het einde van den oorlog en die derhalve een zeer opgewekt karakter droeg. De eerste voorexcursie ging naar de helling bij Bunde, waar de Vos tot zijn groot verdriet zijn exhaustor verloor. Aan tafel in hotel de l'Empereur (waar toen nog table d'hôte bestond) werd er onder ons druk over de „zuigflesch" van den ouden heer geredeneerd tot groote verbazing van de aanzittende niet-entomologen. Den volgenden dag gingen wij weer denzelfde kant uit, zij het met een ander einddoel. Toen wij zoo ongeveer op de hoogte waren van de plaats waar de Vos den vorigen dag de rimboe in was gegaan besloten er een paar van ons toch nog eens te gaan kijken, niettegenstaande de Vos verder peddelde onder den uitroep : „Het geeft toch niks !" En zoowaar, wij vonden de zuigflesch. Wij betreurden het dat zij leeg was en dus werden er wat sprinkhanen en wantsen in gestopt en 's avonds legden wij de zuigflesch onder het servet van de Vos. Wij hadden ons heel wat van zijn verrassing voorgesteld als hij zijn servet zou opnemen, maar er kwam niets anders uit dan : „Ajasses, wat flauw." De excursies gaven prachtige resultaten, van de coleoptera zijn alleen al 6 faunae nov. sp. te vermelden.

De zomervergadering te Bergen-op-Zoom den 12den Juni 1920 was weder een hoogtepunt, daar het 75-jarig bestaan der Vereeniging herdacht werd, waarvoor in het genre van een promotie-plaat een serie geestige teekeningen werd uitgereikt. Een talrijk gezelschap kwam in het hotel de Draak bijeen en na de vergadering was er voor een echte feestmaaltijd gezorgd. Terwijl wij daarmede bezig waren kwam een muziekcorps aan onze vereeniging een aubade brengen en het bestuur moest zich op het balcon vertoonen om de hulde der burgerij in ontvangst te nemen. Bij die gelegenheid geraakten eenige oude heeren, waaronder Everts en Brants zoozeer in extase, dat zij op het balcon een cancan dansten. Wij hadden een voorexcursie in de buurt van Vlissingen gemaakt, waarbij o.a. *Cillenus lateralis* werd gevangen en de naexcursie ging langs de Schelde tot bij Woensdrecht en leverde prachtige resultaten op. Wij moesten ditmaal het vroolijke gezelschap van van Nievelt ontbeeren, die in 1919 als lid had bedankt.

Van de excursies voor en na de vergadering te Winterswijk op 8 Juni 1921 is te vermelden dat Klynstra en De Vos van het overige gezelschap afdwaalden en bij een boerderij terecht kwamen, waar Klynstra naar binnen ging om iets te drinken te vragen. Volgens de gastvrije gewoonte der Achterhoekers kreeg hij natuurlijk melk in plaats van water en terwijl hij bezig was

daarvan te genieten, ging de boerin naar buiten doch kwam onmiddelijk weer terug roepende tegen Klynstra „Zeg boas, ge meugt wel's op oe zeuntje passen, die zit in de stront te roeren." Nota bene : het „zeuntje" was de 70 al een paar jaar gepasseerd en de onderstelde vader even 40 !

De vergadering te Beetsterzwaag op 10 Juni 1922 zal bij de deelnemers nog lang in herinnering zijn gebleven. Voor de meesten was dit gedeelte van Friesland, waar op mijn voorstel de vergadering was belegd, nog terra incognita en zij stonden verbaasd over de prachtige oude bosschen en de uitgestrektheid van de natuurterreinen, zoodat eenige ontstemming over de slechte aansluitingen en de lange reis spoedig geweken was. Ook hadden met echt Frieschen gemeenschapszin de beide hotelhouders, wier logementen naast elkander gelegen waren, het zoo geregeld, dat wij beurt om beurt gezamenlijk in ieder hotel aten, hetgeen de gezelligheid ten goede kwam. Van de excursie memoreer ik het volgende grappige voorval : een stelletje coleopterologen hadden een paar zeldzame Carabiciden gezien aan den oever van een echte stinksloot midden in het dorp, maar ze niet kunnen bemachtigen. Jurriaanse wist echter raad, hij nam een losstaande badkuip uit het hotel op hoofd en schouders, zoodat die als een zonderling soort mantel om zijn rug hing, nadat hij een paar andere vrienden elk met een emmer en een putschep bewapend had. Zoo ging de stoet naar de sloot. Eerst werd de kuip met de emmers halfvol water gevuld en daarna met de putscheppen telkens een kwak stinkmodder van den slootrand daarin gegooid. Het resultaat was verbluffend, zeldzame carabiciden, staphyliniden en andere oeverdieren werden zoo in aantal buitgemaakt.

Nu denkt de lezer wellicht, dat deze zonderlinge vertooning midden in het dorp een groote nieuwsgierige en daardoor hinderlijke menschenmenigte moest aantrekken, maar dan kent hij de Friezen slecht ; rustig ging ieder zijns weegs of bleef hoogstens een oogenblik staan om even te kijken wat er aan de hand was. Dit avontuur vindt men wetenschappelijk beschreven in E. B. Nr. 127 p. 104. Des avonds waren de smeercanissen sterk in actie want er is een boschrijk terrein vlak bij de hotels en algemeen was men over de vangsten tevreden. Vermelding verdient nog de aanwezigheid als gast van G. van Son, die thans nog conservator aan het museum te Pretoria is. In 1938 maakte ik in zijn auto den tocht naar de Zoutpansbergen en door het Krüger-wildreservaat.

De zomervergadering op 16 Juni 1923 werd weder te Valkenburg gehouden. Ik woonde toen te Renkum en besloot er per fiets heen te gaan, waarbij mijn vrouw mij vergezelde. Op den eersten dag, 12 Juni, woei er een stijve bries, die bij vlagen zoo sterk was, dat bijv. op de brug over de Niers bij Gennep mijn vrouw met fiets en al tegen de leuning van de brug gedrukt werd, maar het gelukte ons toch Venlo te bereiken, op 84 km van ons uitgangspunt. Na een bad en een goed maal in Hotel Wilhelmina maakten wij nog een wan-

deling door de stad. Den volgenden dag namen wij het wat kalmer op en daar het mooi warm weer was, werd er onderweg nu en dan verzameld. Wij logeerden die nacht in Sittard. Den 14den Juni gingen wij onder voortdurend druilerigen regen weer op weg en gebruikten de lunch in Heerlen. Daar de regen niet ophield, gevoelde ik neiging om vandaar maar per trein naar Valkenburg te gaan, maar mijn vrouw wilde de fietstocht niet opgeven. Druipend kwamen wij in Valkenburg aan, met gejuich door het daar reeds verzamelde gezelschap entomologen begroet. Daaronder was ook onze goede vriend K e r k h o v e n, enthousiast en levenslustig als altijd. Niemand vermoedde toen, dat wij hem voor het laatst in ons midden zagen, want hij overleed plotseling in het voorjaar van 1924. Er werden vruchtbare excursies gemaakt in het Geuldal en op den St. Pietersberg.

De ondervinding van het vorig jaar schrikte mij niet af om wederom per fiets van Renkum naar Oisterwijk te gaan om de vergadering op 21 Juni 1924 bij te wonen. Ditmaal ging ik alleen op een snikheeten dag, dwars door de Betuwe en Maas en Waal en kwam wederom druipend, maar nu van het zweet, om 4 uur in Oisterwijk aan. Ik had mij vooraf verheugd op een heerlijk bad in Hotel Bosch en Ven, maar kwam van een koude kermis thuis, want uit de kraan en uit de douche vloeide traag een soort tomatensoep, die voor water moest doorgaan. Dit vloeibare ijzererts bleek de eenige watervoorziening van het hotel te zijn, zoodat wij 's avonds twee kogelfleschjes spuitwater mee naar boven namen, één om onze tanden te poetsen en één om 's morgens bij het opstaan iets te drinken te hebben. Het hotel was nog in een ander opzicht merkwaardig, het krioelde er namelijk van *Lyctus canaliculatus*, die misschien van plan waren om door afbraak van het gebouw aan latere aspirant-gasten veel teleurstelling te besparen. J u r r i a a n s e, die beweerde bevriend te zijn met een sigarenfabrikant ter plaatse, kwam uit het dorp met een assortiments-kist met de prachtigste sigaren terug, waarvan wij na den maaltijd heerlijk genoten. Hij is echter geschrokken, toen hij later de rekening kreeg. Het warme weer bleef aanhouden zoodat er na de excursie druk gebruik werd gemaakt van de zwemgelegenheid in het Staalbergven. Midden in het ven bemachtigde een van ons een *Dytiscus*, die bij nader onderzoek een *lapponicus* bleek te zijn. Onmiddellijk werd besloten een schip voor die walvischvangst uit te rusten. Daartoe was echter slechts één boot beschikbaar, die zoo lek bleek te zijn, dat er twee man voortdurend moesten hoozen terwijl er één roeide. Toch bemachtigde deze entomologische marine een aantal exemplaren en nu besloten we E v e r t s, die bij de vangst niet aanwezig was, eens prettig te verrassen. Wij maakten daarbij gebruik van zijn gewoonte om den maaltijd met een teug bier te beginnen en stelden vooraf bij zijn bord een glas bier, waarin een paartje *Dytiscus lapponicus* zwom. Het glas werd met een schoteltje toegedekt. Toen Everts aan tafel ging zitten en het zonderlinge aquarium ont-

dekte keek hij eerst eenigszins beduusd over wat hem een ongepaste grap scheen, maar zijn enthousiasme kende geen grenzen, toen hij bemerkte met welke soort hij te doen had. Ook in andere opzichten leverden de excursies buitengewoon veel op, getuige het feit, dat wij daarvan nu voor het eerst ook eens een lijst van Lepidoptera aantreffen (E.B. VII Nr. 161 p. 317—321), welke niet minder dan 94 soorten bevat, waarvan vele de aanduiding „op smeer" achter hun naam hebben. Het gunstige weer was oorzaak, dat er van 20 tot 24 Juni verzameld werd.

In hetzelfde jaar bereidde ik met Lucassen de zomervergadering en de excursies te Ootmarsum voor en wij begaven ons op 1 Oct. daarheen per fiets op weg. Vermelding verdient, behalve het feit, dat het van 1—4 Oct. prachtig warm weer was, de voortvarende houding van den hotelhouder Scholten, die op onze opmerking, dat het hotel eigenlijk te klein was om ons te kunnen bergen, antwoordde: „dan laat ik het eenvoudig vergrooten en zorg dat het klaar is als U komt". En hij heeft woord gehouden en die zomervergadering te Ootmarsum op 6 Juni 1925 met daaraan verbonden voor- en na-excursies is een groot succes geworden. Alles werkte dan ook mede: prachtig warm zonnig weer, uitstekende verpleging in het hotel (waar wij niet alleen de vergadering in den tuin hielden maar ook alle maaltijden in de open lucht gebruikten), het lekkere krentenbrood en de gastvrijheid van den heer Laan, den eigenaar-bewoner van het kasteel Singraven, die niet alleen zijn park voor ons openstelde, maar ons er bovendien een vorstelijke avondpartij met muziek aanbood.

Vooral dit laatste was een hoogtepunt voor de meesten van ons, die te voren wel nooit een garden party in Engelschen stijl zullen hebben bijgewoond.

Zoo werd deze vergadering een waardige herdenking van het 80-jarig bestaan onzer vereeniging. Wij misten echter zeer de aanwezigheid van onzen trouwen vriend Van der Hoop en konden niet vermoeden dat de ziekte, die zijn komst verhinderde, zoo snel een fatalen keer zou nemen, hij overleed den 15 Juli 1925.

De Zomervergadering te Laag Soeren op 19 Juni 1926 heb ik niet bijgewoond omdat mij kort te voren op een excursie bij Wageningen een ongeval was overkomen door het slippen van mijn fiets. Ik ben toen dicht op het randje van den dood geweest door een geïnfecteerde wond, maar het is ten slotte goed afgeloopen.

De vergadering te Vaals op 28 Mei 1927 bracht ons in een voor ons nog geheel onbekend gedeelte van Limburg. Het weer was mooi maar koud (het vroor in den nacht van 27 op 28 Mei), maar toch vielen de vangsten erg mede. Wij misten onzen excursionist Schuyt, die in het vroege voorjaar was overleden. De gelederen der oude garde begonnen te dunnen, maar wij zullen straks zien dat wij ook voor verliezen onder de jongeren niet gespaard bleven. Gelukkig vulde zich het getal der voor-excursionisten geregeld weer aan en vermeld ik hier speciaal Van Wisselingh als vurig lepidopteroloog.

De vergadering van 16 Juni 1928 werd gehouden aan de Lutte bij Oldenzaal. Wij misten daarbij tot onzen spijt Jurriaanse, die als lid had bedankt. Het weer was ons opnieuw gunstig en de excursies leverden heel wat op. Op een weitje vlak tegenover het hotel zagen wij rustig een prachtige hinde met haar kalfje grazen, die stellig wel uit het Bentheimer woud afkomstig zullen zijn geweest. In 1928 hadden wij den dood te betreuren van twee nog jonge leden, die tot den engeren vriendenkring behoorden, nl. Balfour van Burleigh en Tutein Nolthenius.

Op 12 Mei 1929 togen velen onzer naar den Haag om Everts met zijn tachtigsten verjaardag geluk te wenschen.

Van de zomervergadering te Breda op 19 Juni 1929 en de daaraan verbonden excursies is niet veel te vermelden. Men kreeg den indruk dat de ware animo ontbrak. Bij de excursie op het landgoed den Hondsdonk werd een groote alleenstaande duiventil gevonden, waarvan wij ons heel wat voorstelden, maar het inwendig onderzoek, waarbij vooral Van der Wiel zich zeer verdienstelijk en smerig maakte, leverde al heel weinig op. Hoewel niet tot de groote manoeuvres behoorend, verdient toch vermelding dat de wintervergadering in 1929 op 16 Februari te Wageningen werd gehouden. Ik had het genoegen mijn ouden vriend Everts het bijwonen van die vergadering mogelijk te kunnen maken door hem bij mij te Renkum te logeeren.

De zomervergadering te Assen op 28 Juni 1930 werd weer zeer druk bezocht en door mooi weer begunstigd. Wij maakten voorexcursies in het Asser bosch en naar Anlo, terwijl de na-excursie naar Norg ging. Bij de laatste deed zich een grappig incident voor. Het terrein was een verwaarloosd eikenbosch en in dien staat voor ons natuurlijk ideaal. Enkele doode eiken met losse schors stonden nog overeind. Op een daarvan werd een ex. van *Thymalus limbatus* F. Faunae nov. spec. gevangen en Everts opperde het denkbeeld dat er onder de schors boven in den boom wel meer zouden zitten. Er was een boschwachter bij de hand die zeide : „Nu als de heeren kans zien dien boom omver te krijgen, gaat dan Uw gang maar". Theo Oudemans wist raad. Hij had in zijn auto een paar sterke riemen en touwen, die moesten dienen om eventueel een anderen wagen te kunnen sleepen of zelf gesleept te worden en dat werd alles aan elkaar geknoopt of gegespt ; toen klom een van de jongsten in den boom en bevestigde stevig een lus om den top en toen alle man aan het trekken en het gelukte den boom te laten vallen ; hij brak vlak bij den voet af. In een oogenblik zat het heele gezelschap schors te pellen en een flink aantal *Thymali* kon verdeeld worden. Inmiddels waren er heel wat dorpelingen om ons heen verzameld, wier verbaasde gezichten een opname waard zouden zijn geweest. Ook het gezeef en gesmeer en het zwaaien met netten in het Asser bosch trok veel ongewenschte belangstelling. Het was helaas de laatste maal dat wij Everts op een zomervergadering zouden zien.

De zomervergadering op 6 Juni 1931 werd wederom te Valkenburg gehouden. Z. Limburg heeft steeds een sterke aantrekkingskracht op de entomologen zoodat de opkomst groot was. Wij maakten een voorexcursie naar Vaals, waar wij in het logementje bij het Vierlandenpunt logeerden. Het was bij deze gelegenheid dat MacGillavry en Valck Lucassen in de bladrozetten van een Saxifraga (gekweekt) in den tuin in aantal een *Otiorrhynchus* verzamelden, die als *veterator* m. nov. sp. beschreven werd en over welk dier een zoo hevige strijd ontbrandde, dat de literatuur daarover te zamen reeds een aardig boekdeel vormt. Voor den Franschen wijnbouw zou deze ontdekking later van economisch belang blijken. Op weg van Vaals naar Valkenburg verzamelden wij bij Gulpen en Schin op Geul, terwijl de na-excursie in de buurt van de hermitage en Oud-Valkenburg gehouden werd. Het weer was ons steeds gunstig.

De oude garde leed twee ernstige verliezen door het overlijden van Brants op 10 September 1931 en van Everts op 9 Juni 1932. Aan de vergadering te Doetinchem op 18 Juni 1932 ging een excursie vooraf in de omstreken van Didam onder leiding van ons medelid Scholten uit Lobith. Wij logeerden daar in een logementje waar ons 's avonds de gebraden duiven in den vorm van een aantal *Choleva*'s zooal niet in den mond dan toch op tafel vlogen, die afkomstig bleken te zijn uit nesten van de huiszwaluw. Bij die gelegenheid bezochten wij ook 's Heerenberg ; op de wandeling daarheen moesten wij over Duitsch gebied en klonk, zoodra wij de douane gepasseerd waren, het bevel : „netten en parapluies opbergen, hier begint de Duitsche fauna !".

De na-excursie ging weer naar den Slangenburg, doch bleek het terrein daar sinds ons vorig bezoek wel verarmd te zijn. Bij onze omzwerving in die buurt kwamen wij bij een boerderij, waar wij wat wilden uitrusten. Hoewel het gezelschap uit een tiental personen bestond, werden niet alleen voor allen stoelen naar buiten gedragen, maar werden wij nog op melk en op brood met worst onthaald. Weer een staaltje van Achterhoeksche gastvrijheid !

De vergadering op 17 Juni 1933 te Delden kenmerkte zich door buitengewoon warm weer, zoodat de beste vangsten 's avonds plaats hadden en de smeerders een buitengewone activiteit ontwikkelden. Ditmaal hielden wij een na-excursie van eenige dagen in de buurt van Denekamp, maar een onweer bracht zulk een afkoeling dat in het hotel aldaar zelfs de centrale verwarming werd aangelegd. De oogst viel dan ook niet mede. Mijn vrouw zou mij met de auto komen afhalen, doch was den naam van het hotel vergeten. Vlak bij Denekamp klampte zij een paar marechaussé's aan die zij vroeg of deze ook wisten waar een vijftal heeren, die stellig door hun gedragingen argwaan moesten opwekken, logeerden. Zij antwoordden niets verdachts te hebben opgemerkt, maar of die heeren van lekker eten hielden ? En op haar bevestigend antwoord werd haar prompt het hotel gewezen waar wij verblijf hielden.

Kort daarop leden wij opnieuw een verlies door het overlijden van Lycklama à Nyeholt op 25 Juni, terwijl onze president Oudemans, die reeds de laatste twee jaren geen vergadering meer had kunnen bijwonen, op 20 Februari 1934 stierf.

De volgende zomervergadering had plaats op 9 Juni te Epen. Mijn vrouw en ik maakten toen een kuur in Spa en waren zoodoende in de gelegenheid om Mac Gillavry, die uit Brussel kwam, te Verviers af te halen en met onze auto naar Epen te brengen. Wij genoten daar van het prachtig uitzicht vanuit het hotel „Ons Krijtland" en van de sappige smokkelverhalen van den waard, waarvan mij nog bijgebleven is dat van de luxe-auto waarin de varkentjes door de vensters keken. De excursies in de bosschen en langs de Geul waren zeer bevredigend, terwijl de ontdekking van een smokkelaarskroegje, waar men heerlijk bier voor een dubbeltje per tumbler kon krijgen, een vertroosting voor de dorstigen was. Op deze vergadering was J. J. de Vos tot Nederveen-Cappel aanwezig, die van toen af bij de manoeuvres een waardig plaatsvervanger van zijn vader zou blijken te zijn, wiens gezelschap wij reeds een paar jaar hadden moeten missen. Mr. L. H. D. de Vos tot Nederveen Cappel overleed op 23 Sept. 1934 als laatste van hen die voor mij de oude garde waren geweest. Van dat oogenblik af moest ik mijzelf daartoe rekenen, misschien hadden anderen dat reeds eerder gedaan.

Op 22 Juni 1935 zouden wij eindelijk weer eens in Zeeland en wel te Haamstede vergaderen in het hotel de Schouwsche Boer, vlak bij het vliegveld gelegen. Eenigen van ons besloten om de reis heen en terug eens op zeer verschillende manieren te maken en zoo vertrok ik dan om 8 uur 'smorgens uit Haarlem op 19 Juni ; in Leiden, den Haag en Roozendaal werd het gezelschap in den trein steeds grooter en zoo spoorden wij tot Goes, waar wij lunchten en de stad bezichtigden. Daarna op de fiets naar Katsche Veer, onderweg al verzamelende en per boot naar Zierikzee. Ook daar weer eerst bezichtiging van de stad en toen op de fiets, maar inmiddels was er een storm met regenbuien opgestoken en het bleek al weldra dat wij er op den dijk niet tegenop konden. Dus moest de terugtocht worden aanvaard en te Zierikzee gewacht tot er een stoomtram naar Haamstede ging. Eerst om 8 uur 's avonds kwamen wij in het hotel aan en had ik toen precies 12 uur over de reis gedaan. Gelukkig beterde het weer de volgende dagen, zoodat de excursies toch een groot succes werden. Vooral de slikken bij Westenschouwen leverden, behalve smerige en natte schoenen, nog een goede buit aan zeldzame insecten.

Van der Wiel maakte zich bij het hotel verdienstelijk als boomklimmer om een zeldzame *Ipide* te bemachtigen. De terugreis per vliegtuig had een heel ander karakter dan de heenreis. Inclusief het oponthoud te Waalhaven duurde de reis van Haamstede naar Schiphol precies 40 minuten.

20 Juni 1936 vergaderden wij te Leersum in het hotel De Donder-

berg, in welks nabijheid wij prachtige terreinen voor onze excursies hadden. Vlak tegenover het hotel het landgoed Broekhuijzen, om Amerongen heen de uitgestrekte bosschen van de familie Bentinck en dan de vennen en moerassen tusschen Leersum en Maarsbergen, waar het sphagnumtrappen weer ijverig beoefend werd. Bovendien bleek het hotel een beroemde keuken te hebben, hetgeen wij den eersten dag al, voor het diner, bemerkten aan de komst van talrijke Utrechtsche studenten. Ook ditmaal troffen wij gunstig weer zoodat deze bijeenkomst nu nog in prettige herinnering is bij de deelnemers.

Op 12 Juni 1937 had de zomervergadering te Venlo plaats, maar in een ander hotel dan in 1898, daar de toen door Van den Brandt uitgezochte gelegenheid niet meer bestond. Wij kwamen een paar dagen te voren en richtten onze eerste schreden weer naar den voet van het hoogterras. Doch welk een teleurstelling! Van een stille plas, die in 1898 droomerig het blauw van den hemel weerspiegelde tusschen zanderige oevers, was een lawaaierig zwembad gemaakt, verderop was het hoogterras afgegraven en van zijn vegetatie beroofd. Kale ontsluitingen waar tevoren de klimplanten in guirlandes naar beneden hingen, de oude watermolen en de beek verdwenen, kortom een vernield en geschonden landschap. Wij hebben ons erin geschikt en zelfs van het zwembad gebruik gemaakt en ten slotte toch nog een bevredigende jachtbuit verzameld, waartoe ook een excursie naar Swalmen heeft bijgedragen.

Men zal bemerken dat er in het vervolg van dit verhaal geen grappige incidenten meer voorkomen en inderdaad, als ik mij de indrukken dier bijeenkomsten weer voor den geest roep, dan komt het mij voor dat de donkere schaduw der komende benarde tijden toen reeds over ons heenviel. Een entomoloog is uit den aard der zaak geen lichtzinnig mensch, hij is vooral niet modern in den zin van bioscopen, coctails en dancings, maar hij geniet het leven op een verfijnde manier in nauwe aanraking met God's wonderbare schepping. Zijn genieten en zijn humor uiten zich op andere wijze dan in gebral en uitzinnige bewegingen bij jazzmuziek maar daarom is hij zeker wel gevoeliger voor naderend onheil. Ook de jongeren onder ons beseften reeds dat wij op een vulkaan leefden, die op het punt stond uit te barsten en dit besef drukte zijn stempel op hun levensuitingen. De uitbundigheid, waarvan wij in vroeger jaren zoo dikwijls genoten hadden, ontbrak. Maar, goddank, de gezelligheid der zomerbijeenkomsten is gebleven, zelfs nog in de eerste jaren van den wereldoorlog.

De laatste zomervergadering, die nog niet door het naderend onheil sterk beïnvloed werd, was die te Beetsterzwaag op 2 Juli 1938. Op 30 Juni ging ik reeds op reis met Klijnstra, de Vos en Lucassen. Het stormde en regende en het overstappen op de lange reis op open perrons, sjouwende met onze bagage in den gietregen was geen pretje. Maar ziet, den volgenden dag scheen de zon en zoo verlieten wij welgemoed den volgenden morgen het

hotel De Herder, het eenige dat was overgebleven, op weg naar Olterterp. Dien dag kwamen er nog verscheidene voor-excursionisten o.a. Van der Wiel met de nachtboot Amsterdam—Lemmer. Op de vergadering waren slechts 16 leden aanwezig, mais les absents ont eu tort, want zoowel het daar behandelde als de verschillende excursies waren hoogst interessant. Van de laatste vermeld ik slechts die op het landgoed Luuswold, waar wij talrijke *Sesia's* uit de boorgaten hunner larven in populieren te voorschijn zagen komen en in aantal een zeldzamen boktor onder de schors van een dooden Pinus verzamelden. De boschwachter en zijn zoon begrepen niets van ons enthousiasme : „Hoe kunnen de heeren dat nou toch zoo mooi vinden, terwijl wij ons doodschamen dat Mevrouw (de eigenares) den boel zoo laat verwaarloozen". Ja, maar dat kwam nu juist in onze kraam te pas !

Naar Texel, waar wij op 3 Juni 1939 vergaderden, vervoerde Bentinck, Prof. de Meijere, Corporaal en schrijver met zijn auto, zoodat wij een gemakkelijke reis hadden. Het hotel Californië bleek zeer genoegelijk te zijn, niet alleen door zijn eigenaardige inrichting, doch ook door de hulpvaardigheid en vriendelijkheid van den hotelhouder en zijn echtgenoote. De excursies bepaalden zich niet tot de Koog en de daaraan grenzende terreinen, doch strekten zich ook tot andere gedeelten van het eiland uit. Aan het N.O. strand filmde ik het eigenaardige bedrijf van coleopterologen met hun zuigflesschen.

Op 17 September 1939 leed onze vereeniging wederom een groot verlies door het overlijden van Frans Valck Lucassen. De zomervergadering op 15 Juni 1940 werd gehouden te Amsterdam. Er werden bij die gelegenheid geen excursies gehouden.

In 1941 waren de spoorwegverbindingen weer hersteld en werd de zomervergadering op 28 Juni gehouden te Nieuwersluis in het hotel De Kampioen. De Vos en schrijver waren de eerste voorexcursionisten en wij gingen naar Kortenhoef, waar wij een roeiboot huurden en de plassen gingen verkennen. De Vos, die nog nooit geroeid had, wilde het ook eens probeeren en ik gaf hem zoo goed mogelijk les, maar vergat helaas hem voor één ding te waarschuwen en ik vrees dat hij dientengevolge nog verschillende dagen door zijn partes posteriores op onaangename wijze herinnerd zal zijn aan die roei-excursie. Maar de vangst was goed en dat zal een troost zijn geweest. De algemeene excursie ging naar de buitenplaats Over-Holland, terwijl wij nog na-excursies maakten naar Loosdrecht en langs de Alambertskade. Aan het ouderwetsche hotel hebben wij wel grappige herinneringen betreffende overmaat van rauwe sla en spiegeleieren met ham en gebrek aan bier en borrels.

De zomervergadering op 20 Juni 1942 had plaats te Bergen N.H. en geleerd door de ervaring van het vorige jaar heeft de secretaris nu tijdig bij de Amstelbrouwerij aangeklopt en niet vergeefs, want deze had een extra vaatje naar het hotel gezonden waar wij vergaderden zoodat wij geen dorst geleden hebben. Ditmaal waren er

meer voor- en na-excursionisten en hoewel de smeercanissen hun bedrijf niet konden uitoefenen wegens de verduisteringsvoorschriften, hebben toch ook de Lepidopterologen zich duchtig geweerd. De verschillende excursies hebben nog heel wat opgeleverd niettegenstaande het grootste deel der duinen door de moffen was „gesperrt". Wij troffen prachtig weer en het was vol zomergasten en dagjesmenschen in Bergen niettegenstaande de hinderlijke aanwezigheid van een groot aantal van het „Herrenvolk".

De zomervergadering op 3 Juli 1943 werd gehouden te Utrecht en den dag daarop werd een excursie gemaakt naar de buitenplaats Gooilust te 's Graveland. Het was een snikheete dag en de vangst viel niet mede, maar wij hebben genoten van de prachtige natuur.

In 1944 was de toestand reeds zoo spannend geworden, dat er geen excursie op de zomervergadering te Amsterdam kon volgen, maar ik heb getracht daarvoor eenige vergoeding te geven door aan het einde der vergadering de aanwezigen in gedachten mede te nemen op een excursie naar de Canarische eilanden.

Zoo ben ik dan gekomen aan het einde van mijn relaas van de onuitwischbare herinneringen aan een halve eeuw vriendschap, natuurgenot en wetenschap tot een heerlijke trilogie vereenigd. Wat zal de toekomst brengen? Zullen wij het werk weer kunnen hervatten op den ouden voet? Ik vrees dat het antwoord daarop ontkennend zal moeten luiden. Ons arme vaderland is te zeer geschonden en uitgeplunderd door de barbaren, die wreeder en gemeener waren dan Attila's Hunnen en Dzjengis Chan's Kirgiezen, dan dat wij in de eerste jaren in staat zouden zijn om weer overal heen te reizen en alle begeerlijke terreinen te betreden. Moge dan bovendien niet de financieele débacle weer in de eerste plaats gewroken worden op onze Asschepoetster der wetenschappen, de Entomologie, want ik eindig deze herinneringen met de volgende waarschuwing: „Hoe meer men aan voedsel uit den bodem wil en moet halen, hoe intensiever de landbouw en veeteelt beoefend worden, des te grooter kans geeft men aan de schadelijke insecten om zich op onrustbarende wijze te vermeerderen. Het is nog heelemaal niet zeker dat de mensch dien strijd zal winnen, want de insecten beschikken over een ondervinding van wel 100 millioen jaren, de mensch slechts over die van hoogstens één millioen. (Vrij geciteerd uit: Howard „Man and Insect"). Onontbeerlijk in dien strijd is de wetenschap der entomologie, zoowel de systematische als de toegepaste, die een onverbreekbare eenheid vormen.
